

ÜLKEMİZDE GEREKSİZ İLAÇ KULLANIMI

Amaç: Bu tezde halkımızın gereksiz ilaç kullanımına dikkat çekmek amaçlanmıştır.

İLAYDA HİLAL KARTAL
EGE ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
1.SINIF

İçinde yaşadığımız yüzyılda ilaç kullanımı sağlık hizmetlerinin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Tıbbi tedavi yöntemlerindeki gelişmeler ve yeni hastalıkların tanısıyla; ilaç mekanizmaları ve kontrol sistemlerindeki yeni teknikler sayesinde ilaç piyasası oldukça gelişmiş durumdadır. Bununla birlikte ilaç tüketim miktarımızdaki artış da göze çarpmaktadır. Gereksiz tüketimdeki artış psikolojik ve fizyolojik sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sebepten ötürü ülkemizde akılcı ilaç kullanımı projesi uygulanmaktadır.

İlaç harcamaları ülkelere göre değişiklik gösterse de, sağlık harcamalarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu nedenle son yıllarda devletler çeşitli önlemler almaktadır. Hem Türkiye’de hem dünyada tasarruf girişimleri gözlenmekte, sağlık sigortası kurumları ve eczaneler yoluyla maliyeti düşürmeye yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu uygulamalardan en önemlisi akılcı ilaç kullanımının yaygınlaştırılmasıdır.

Giriş

İçinde yaşadığımız yüzyılda ilaç kullanımı, sağlık hizmetleri sunumunun vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Tıbbi tedavi yöntemlerindeki gelişmeler ve ilaç devrimi sayesinde geniş halk kitlelerinin sağlık hizmetlerinden yararlanması, ilaçlara olan talebi ve dolayısıyla ilaç tüketimini hızla arttırmıştır. Ayrıca çevre kirliliği, sigara, alkol, sağlığa zararlı gıda maddesi tüketiminin artması ve stres gibi birçok olumsuz faktör, yeni hastalıkların ortaya çıkmasını kolaylaştırmış, bu durum da tüketim artışını tetiklemiştir.(Özata vd,2008:530)

Akılcı ilaç kullanımı; doğru tedavi yöntemi seçildikten sonra kullanılan ilacın, hastanın bireysel ihtiyacına uygun dozda, yeterli süre içinde ve en düşük maliyetle verilmesidir. Bu tanım DSÖ'nün 1985 yılında Nairobi'de yaptığı toplantıda “kişilerin klinik bulgularına ve bireysel özelliklerine göre uygun ilacı, uygun süre ve dozda, en düşük fiyata ve kolayca sağlayabilmeleri”(WHO,2001) olarak tanımlanmıştır. Böylece hastaya uygulanan

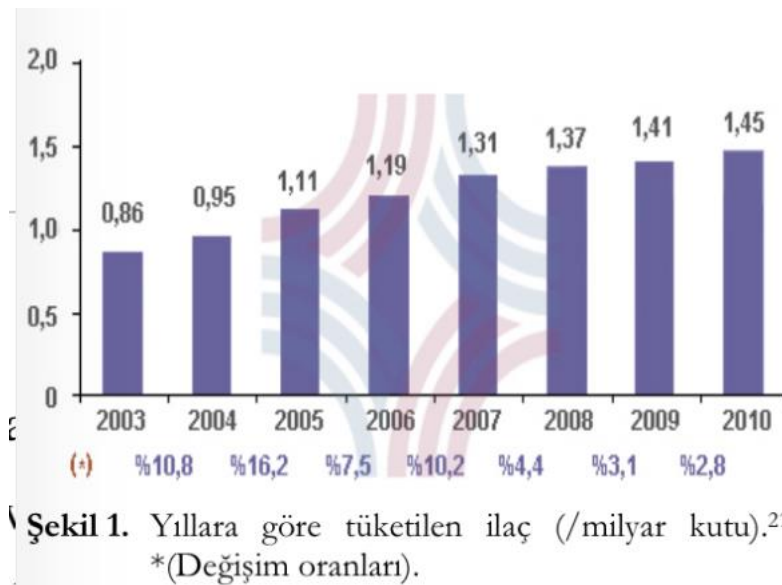
tedavinin başarısı için doğru teşhis yanında doğru tedavi ve uygun dozda ilaç kullanımı gerektiği görülmektedir. Bir başka deyişle, akılcı ilaç kullanımı süreci, öncelikle hastanın probleminin dikkatlice tanımlanmasını, etkinliği kanıtlanmış ve güvenilir bir tedavinin seçilmesini, bu seçime uygun ilaçların kullanımının ardından sonuçların izlenmesi ve değerlendirilmesini kapsamaktadır. Tüm bu süreçte, ilaç dışı tedavi seçeneklerinin dikkate alınması, ilaçların etkinliği, uygunluğu, güvenilirliği ve hem hasta hem toplum için düşük maliyetli olmasının yanı sıra, hastanın doğru bilgilendirilmesi ve katılımının sağlanması esastır.

1.Ülkemizde Gereksiz İlaç Kullanımı

Akılcı ilaç kullanımı kavramından; deney ve gözleme dayalı bilgi birikimi ile oluşturulmuş bir deneyimlilik durumu ve bunun, tıbbi tanı ve tedavi edici hekimlik süreçlerinde verimli ve etkili kullanımı anlaşılmaktadır.(Abacıoğlu,2005:251) Akılcı olmayan ilaç kullanımı denildiğinde ise, ihtiyaç yokken ilaç kullanımı, yanlış ilaç ve tedavi seçimi, etkisi şüpheli

ilaçların kullanımı, ulaşılabilir, güvenli ve etkili ilaç sağlanmasında yetersizlik, doğru ilacı yanlış doz, süre ve formda kullanma konuları akla gelmektedir.(Özata,2008:531)

Gereksiz ilaç kullanımı sonucunda, “etkin ve güvenilir olmayan tedaviler; hastalıkların tekrarlaması ya da uzaması, ilaçların hastalara çeşitli zararlar verme riskinin artması, hastaların ilaç bağımlısı olması gibi psiko-sosyal etkilerinin” (WHO,2002) yanı sıra yüksek ilaç harcamalarının sosyal güvenlik kurumlarına getirdiği ağır yük, konunun ekonomik boyutunu oluşturmakta, bu durum devleti çeşitli önlemler almaya yönlendirmektedir.

Şekil 1 de görüldüğü üzere ülkemizde ilaç tüketimi giderek artmaktadır. Bu sebepten ötürü T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından WHO tarafından 1994 yılında yayınlanan İyi Reçete Yazma Kılavuzu çevrilmiştir. Bu kılavuz genel farmakoterapinin ilkeleri doğrultusunda akılcı ilaç kullanımını da kapsamaktadır.

Tablo 1: Akılcı Farmakoterapi Adımları

	Tedavi Basamağı	Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar
1. Adım	Hastanın sorununu tanımlama	Belirtiler değil hastalık tedavi edilmelidir, belirtiler bir ilacın yan etkisine ya da anksiyeteye bağlı olabilir
2. Adım	Tedavi hedeflerini belirleme	Tedavi ile neyi amaçlıyorsunuz?
3. Adım	Tedavinin hasta için uygun olup olmadığını sorgula	İlaç dışı tedavi seçenekleri gözden geçirilmelidir.
4. Adım	Tedaviye başla	Tedavinin etkinlik ve güvenliğini değerlendir.
5. Adım	Gerekli bilgi, uyarı ve talimatları ver	Hastanın tedaviye uyumunu artırması açısından önemlidir.
6. Adım	Tedaviyi izle	Tedavi gerektiğinde gecikmeden sonlandırılmalıdır.

Kaynak: Alper İskit, "Akılcı İlaç Kullanımı", Hacettepe Üniversitesi Sted Dergisi, Cilt:15, Sayı:7, 2006.s.4

Gereksiz antibiyotik kullanımı ülkemizde ciddi bir sorundur. Antibiyotikler sözlük tanımına göre bitkisel ya da hayvansal organizmalarca çıkarılan, özellikle küf mantarlarında bol bulunan, yapay olarak da elde edilen, birçok mikrop türüne karşı kullanılan penisilin, streptomisin, teramisin gibi maddelerin ortak adıdır. Antibiyotikler bakterilere karşı kullanılan ilaçlardır. Bakteriler ise antibiyotiklere karşı direnç kazanabilme

özelliğine sahiptir. Gereksiz kullanılan her antibiyotik gerekli durumlarda antibiyotikten alınacak verimi düşürmektedir. Dünya Sağlık Örgütü antibiyotiklerin yaklaşık yarısının gereksiz yere kullanıldığını işaret etmektedir. Artan antibiyotik direnci hem toplum kaynaklı hem de hastane enfeksiyonlarında ciddi seyirli hasta oranlarının artmasına, tedavinin başarısızlığına, hatta ölümle sonuçlanan vakalara yol açmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Ülkemizde gereksiz ilaç kullanımı ciddi bir sorundur. İnsanların psikolojik sebepler dahil olmak üzere çeşitli nedenlerle hastaneye gitmekten çekinmesi, özellikle komşulardan duyma , internetten okuma gibi bahanelerle gereksiz ilaç kullanması bu sorunu tetiklemektedir. Bu sorunla başa çıkmak amacıyla çeşitli TV reklamları verilmesi düşünülebilir, aynı zamanda özellikle 65 yaş ve üstü vatandaşların evlerine ziyarette bulunulup bilgilendirilmeler yapılması düşünülebilir. Yeni doğum yapmış annelere bu konuda

bilgilendirmeler yapılabilir. Billboardlarla, afişlerle ve broşürlerle farkındalık arttırılabilir.

KAYNAKÇA

<http://bilheal.bilkent.edu.tr/aykonu/ay2012/antibiotik/antibiyotik.htm>

<http://www.akilciilac.gov.tr>

Abacıoğlu, Nurettin (2005), “Akılcı İlaç Kullanımı” Üniversite ve Toplum Dergisi, Aralık 2005, Cilt 5, Sayı 4, s. 251

Özata, Musa: Aslan, Şebnem ve Mete Mustafa (2008), “Rasyonel İlaç Kullanımının Hasta Güvenliğine Etkileri: Hekimlerin Rasyonel İlaç Kullanımına Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi”, II. International Patient Safety Congress, s.530

Pınar N. Ülkemizde İlaç Harcamaları. JIUMF 2012; 19(1): 59- 65. DOI: 10.7247/jiumf.2012.19.1.59_65

WHO (2001), “How to Developand Implement a National Drug Policy”, Geneva,

<http://apps.who.int/medicinedocs/pdf/s2283e/s2283e.pdf>
(10.05.2013)

WHO (2002), “Promoting Rational Use of Medicines:
Core Components”,

<http://apps.who.int/medicinedocs/pdf/s2283e/s2283e.pdf> (08.12.2012)

YILMAZTÜRK Aysun, “Türkiyede ve Dünyada Akılcı
İlaç Kullanımı”